

Souvislost Února se Srpnem [1983/1985]

V roce patnáctého výročí vojenské intervence proti polednovému vývoji české a slovenské společnosti vychází zajímavá a v nejednom ohledu k diskusi i polemice vybízející knížka prof. Jiřího Hájka, v roce 1968 ministra zahraničí, *Setkání a střety*. (Napsána nebo alespoň dopsána byla v roce 1981.) Hájek je skromný; výslovně píše, že si nečiní nároky na originalitu či objevitelství; interpretuje spíše věci obecně známé, jen důraz dává někdy tam, kde některé aspekty bývají přehlíženy. Jeho cílem je přispět k diskusi, vyjasňující pohled nazpět i vpřed.

Také náš cíl je skromný; nejde nám o celkové posouzení knihy, ale spíše o odkrytí momentů nevyplývajících z práce historika, nýbrž naopak takovou práci umožňujících a také usměrňujících. Jiří Hájek charakterizuje hned zpočátku jakési vývojové schéma, jež se podle blíže nespecifikovaných úvah vždy znovu uplatňuje v naší národní historii: „Proces vzestupu jako výsledek neúnavného úsilí nejdřív hrstky buditelů a pak stále širších vrstev s převážně demokratickou orientací či alespoň instinktem přerušují prudké zvraty. V nich obrovské vnější tlaky boří to, co bylo postaveno, a vtlačují společnost do struktur její podstatě i jejím zájmům cizích, často nepřátelských a zhoubných. Přitom ti, kdo tím či oním způsobem stanuli ve vedení této společnosti, až příliš často v takových chvílích prokazují svou bezmocnost, selhávají v plnění cílů, jež sami před společnost vytyčili nebo jež jim tato společnost imputuje, a bezděčně spolupracují při jejím zotročování.“ (S. 6) Hájek sám se nepřihlašuje k autorství této charakteristiky a nevyslovují s ní ani svůj souhlas (píše jen, že „slyšíme úvahy“). Přesto jeho interpretace dvou nejvýznamnějších národních událostí poválečné éry, totiž Února a Srpna, je strukturována konformně s touto charakteristikou. Ostatní paralely, např. rok 1848 nebo mnichovská kapitulace (i další) budí spíše dojem jakési apologetiky, ba omlouvání toho, k jakým reálným důsledkům vedla předúnorová a únorová politika našich komunistů na jedné straně a dubčekovská politika na straně druhé. Podívejme se se Hájkovy interpretace blíže.

Své vedoucí místo získává podle něho komunistická strana v důsledku mnichovského traumatu, a tedy v důsledku bankrotu buržoazního vedení československé politiky. (6) „Značné části, ne-li prakticky většině (alespoň aktivních složek) české společnosti jeví se jako spolehlivý vůdce a garant socialistické budoucnosti, k níž slibuje vést vlastní demokratickou cestou.“ „Proto tak snadno vyřazuje roku 1948 všechny ostatní síly.“ (7) Mnichovské trauma je sice skutečností, ale znamená především hořkou zkušenost nespolehlivosti, selhání a zrady západních spojenců. Víc než traumatem je Mnichov fatální proměnou středoevropské politické arény: západní demokracie vyklízejí své mocenské pozice ve prospěch totalitního režimu, po jehož válečné porážce vzniká vakuum, neboť pozice demokra-

tických mocností ani při vší americké angažovanosti není taková, aby si mohly obnovit svou mocenskou sféru v původním, nebo dokonce rozšířeném rozsahu. Naproti tomu obrovské vojenské úspěchy Sovětského svazu navzdory počátečním zmatkům a nesmírným ztrátám budí respekt, a dokonce nadšení, a to nejen u nás, ale po celém světě. Více proto přesvědčuje tento „velký bratr“, s nímž jsme v minulosti (třeba na rozdíl od Poláků) neměli žádné zkušenosti, než důvěryhodnost našich komunistických politiků, o nichž toho lidé věděli mnohem víc. Neznalost společenského a politického vývoje v Sovětském svazu byla propastná; a byla o to větším zatížením, že ani před r. 1948 nebylo možno o ní lidi veřejně informovat. Proto je nutno doplnit, že komunistic- ... **[zde text končí, pozn. red.]**